

FRANSIZ DİLİNDƏ DURĞU İŞARƏLƏRİ

Açar sözlər: Le point, le point d'interrogation, le point exclamation

Ключевые слова: точка, знак вопроса

Key words: point, question mark, the exclamation point

Antik dövrünün sonundan başlayaraq durğu işarələrindən istifadə olunmağa başlanmışdır. Durğu işarələri nitqdə kiçik fasilələrlə, səsin tonu və s.kimi dil hadisələri ilə nitqdə təzahür tapmışdır. Yazılı və şifahi nitqdə durğu işarələri çox böyük rol oynayır. Cümləyə vergül artırmaqla cümlənin mənası dəyişir. Burada intonasiyanın da rolu danılmazdır. Yazıda cümlələrdə işlətdiyimiz durğu işarələrini şifahi nitqdə intonasiya vasitəsilə ifadə edirik. Rus dilində belə bir ifadə var: *Kaznit, nelzya pomilovat*,

Kaznit nelzya, pomilovat –bu cümlələrdə vergülün yerini dəyişməklə çox ciddi bir qərarın verilməsini görürük. Bu insan həyatına son qoya bilən bir qərardır. Bunun üçün də danışanda vurğunu düzgün qoymaq lazımdır.

Mətnin əsas göstəriciləri durğu işarələridir və nöqtədən sonra böyük hərflə yazılmasıdır. Durğu işarələri cümləyə nəinki ahəng, həmçinin mətnə bir nəfəs, quruluş və məna verir. Bunun üçün də on əsas durğu işarələrinin mənasını və işlənmə yerini düzgün bilmək lazımdır.

I. Cümlənin sərhəddini, bitməsini bildirən əsas durğu işarələri bunlardır:

le point - Nöqtə bir cümlənin bitməsini başqa bir cümlənin başlamasını, bir ideyadan başqa bir ideyaya keçid bildirən uzun bir fasilədir. məsələn; *Un bucheron très pauvre avait trois fills, Jaha est alle habiter en ville.*

?- le point d'interrogation-Sual işarəsi–birbaşa sual verir. Fransız dilində sual intonasiya, sadə inversiya, mürəkkəb inversiya və *est –ce que* sual sözü vasitəsi ilə verilir və yazıda bütün üsulların sonunda mütləq sual işarəsi qoyulmalıdır. Şifahi nitqdə isə mütləq intonasiya vasitəsilə biz sual cümləsini ifadə edirik. Sual işarəsindən sonra başlayan cümlə böyük hərflə yazılır. Əgər silsilə suallar verilərsə. məsələn : *Qu'y a-t-il, Qu'avez –vous a vous disputer?*

!- le point d'exclamation-Nida işarəsi –təəccüb, qəzəb, hiddət, sevinc və s.kimi hissləri ifadə edir. Nida işarəsindən sonra cümlələr böyük hərflə yazılır. Əgər silsilə nida cümlələri verilərsə. məsələn:-*Il ya un petit chien ecrase la-Bas!, Oh puit,rende moi ma feve!*

-le point- virgule- Noqtəli vergül-iki fikri bir-birindən ayırmaq üçün yazılır. O tekstə köməkçi ideyaları daxil etməkcün daxil edilir. Nöqtəli vergüldən sonra heç vaxt yeni fikir böyük hərflə yazılmır

.....**le point de suspension-Nöqtələr**–tərəddüd, bitməmiş fikir bildirir. Oxucuya fikrin davamını özünün fikirləşməsinə buraxır. Nöqtələrdən sonar başlanan cümlə böyük hərflə yazılır. məsələn: *Alors l'homme se leve et dit ' Je grimpe....', L'homme dit "Je saute....."*

II. Cümlənin daxili quruluşunu göstərən durğu işarələri:

,-La Virgule-vergöl işarəsi cümlə daxilində kiçik bir fasiləni bildirir. Cümlə daxilində söz birləşmələrini, sadalanan sözləri bir-birindən vergül vasitəsilə ayırırlar. məsələn: *Depuisce jour, toute la famille put manger à saf aim .Heureux ,le bucheron retourna chez lui.*

:-deux points- qosa nöqtə sadalama, izahat, tərif ifadə edir. Qoşa nöqtə vasitəsilə həmçinin dialoqlarda nitqə başlayanda, sitat gətirəndə istifadə edilir. Qoşa nöqtədən sonra heç vaxt böyük hərflə yazmaq olmaz. məsələn: *Le capuchon est Presque plein. Tout a coup une voix s'eleve derriere lui:-jaha, c'est toi?, L'homme est arrive et a dit: "je vient de prendre mon berceau"*.

( )-les parentheses- mötərizələr(açan ve bağlayan) bir sözün və ya cümlənin bir hissəsinin izahını vermək üçün istifadə olunur. Yəni mötərizə daxilində sözün və cümlənin izahı verilir. məsələn: *Les parenthes(es)(une ouvrant et une fermante) insolent une expression,*

-tiret –tire işarəsi –nöqtənin, nöqtəli vergülün qarşısında cümlənin sonunda heç vaxt tire işarəsi qoyulmur.

“ “ **-les guillemet –dırnaq işarəsi**-dırnaq arasında olan cümlənin kiməsə aid olduğunu və ya sözün məcazi mənada işlədilməsini bildirir. məsələn :*il expliqua alors au marchand: « Excuse-moi , je ne sais comment cela est arrive. » J'ai laisse ton fer que les dents de rats. Mais le dommage est faible. Cent kilos de fer, ce n'est pas une grosse perte.*

Ədəbiyyat:

1. L'écrit, strategies et pratique- Aline Gohard_Radencovic

Знаки препинания во французском языке**Резюме**

В конце Античного времени стали использовать знаки препинания. В устной речи мы выражаем знаки препинания с помощью интонации и ударения. А в письменной- с помощью знаков препинания. Мы меняем смысл текста при добавлении запятой в предложение. Знаки препинания имеют важное значение в предложении.

Punctuation marks in French languages

Summary

Starting from the end of the Antique period punctuation marks are used. In oral speech we punctuation marks indicates themselves with small pauses and the change of sound tones. But in written speech we put into practice by means of punctuation marks. We can change the meaning of the sentence by the use of comma. In the end we can see that punctuation marks play an important role in the text structure.

Rəyçi: dos. İ.F. Tarzumanova